

AAN DEN LEZER

Om de middelen tegen ziekten en kwalen, die de ervaring heeft leeren kennen, aan het heilzaam doel, hetwelk men zich bij het gebruik daarvan voorstelt, te doen beantwoorden, en om daardoor niet meer nadeel dan voordeel aan te brengen, moeten zij werkelijk geneeskrachtige eigenschappen bezitten en in eenen behoorlijk onbedorven toestand voorhanden zijn. En echter kunnen die geneeskrachtige eigenschappen ontbreken of grootendeels verloren gaan, zoowel bij zoodanige geneesmiddelen, welke de natuur oplevert, als bij die, welke kunstmatig bereid worden. Alle uit deze twee bronnen ontsproten middelen toch, die den mensch ter verligting of ter genezing van ziekten ten dienste staan, zijn aan velerlei gebreken onderhevig, hetzij de natuur zelve de nadeelige of werkelooze bestanddeelen van de heilzame en geneeskrachtige niet genoeg hebbe afgescheiden; hetzij de artsensijbereider, bij hare bereiding, van eene ongeschikte manier gebruik make; hetzij eindelijk, dat de middelen zelve, die oorspronkelijk goed en heilzaam waren, door de bewaring

allengs slechter worden, of op elke andere wijze datgene missen of verliezen, waarin eigenlijk haar karakter als geneesmiddel bestaat.

Om deze redenen hebben sedert lang, zoowel de Geneeskundigen als zij, aan wie de zorg voor de algemeene belangen van den Staat en het heil der burgers zijn aanbevolen, de overtuiging gedeeld, dat het volstrekt noodig is, om van Staatswege wettelijke bepalingen te maken omtrent de wijze, waarop de geneesmiddelen, die in de artsenijs winkels voorhanden zijn, bereid moeten worden. Om echter deze Artsenijs-Wetboeken (met welken naam die wettelijke bepalingen der Geneeskundige Staatsregeling bestempeld worden) het doel te doen bereiken, waartoe zij bestemd zijn, moeten zij niet alléén in andere opzichten zooveel mogelijk, volkomen zijn, maar ook bepaaldelijk beantwoorden aan het standpunt dier wetenschappen, welke den geheelen grondslag der Artsenijskunde uitmaken, of wier licht en hulp noodig is ter bepaling van voorschriften omtrent de behoorlijke bereiding van geneesmiddelen.

Een ieder toch, die niet geheel en al onbedreven is in die zaken, welke tot het uitgestrekte gebied der Natuurstudie behooren, weet, dat alle, zoo even door ons bedoelde, natuurkundige wetenschappen in onzen leeftijd verbazende vorderingen gemaakt hebben en zóó geheel en al van aard veranderd zijn, dat ze, als 't ware, een nieuw voorkomen gekregen hebben. Daarom zal zich niemand verwonderen, dat het Wetboek der Artsenijsbereidkunde, hetwelk ten dienste van ons Vaderland vóór ruim twintig jaren, onder den naam van Belgische Apotheek uitgegeven en door hooger gezag goedgekeurd, kracht van wet verkregen heeft, — dat, zeggen wij, dit Wetboek thans geoordeeld wordt noch zoo volkomen te zijn, dat het geene nieuwe en herhaalde herziening zou behoeven, noch zoo geëven-

redigd te wezen aan het tegenwoordig standpunt zoowel der Geneeskunde en der Artsenijbereidkunde, als der verschillende, voor beide dienstige, hoogst belangrijke hulpwetenschappen, dat het niet hoogst noodig en belangrijk zou zijn te achten, om het dienovereenkomstig geheel om te werken en te herzien. Het heeft Zijner Majesteit, onzen geëerbiedigden, steeds voor de belangen van ons dierbaar Vaderland zorgenden Koning behaagd, om met dit gevoelen van alle deskundige beoordeelaars, waarmede wij voor het overige op de waarde van laatstgenoemd geschrift niets willen afdingen, in te stemmen en om bij Besluit van 21 Augustus 1842, n°. 62, te bepalen, dat er een nieuw Artsenij-Wetboek, overeenkomstig de behoeften van onzen tijd en de jongste vorderingen der wetenschap, zou worden vervaardigd.

Dit werk is, deels bij hetzelfde, deels bij een nader Koninklijk Besluit van den 26sten September, opgedragen aan ons ondergeteekenden: *Antonie Hendrik van der Boon Mesch, Gerardus Johannes Mulder, Claas Mulder, Willem Hendrik de Vriese, Antony Joannes d'Ailly, Cornelis Pruys van der Hoeven en Gerard Coenraad Bernard Suringar.*

Met dit vereerend vertrouwen en deze Koninklijke volmagt voorzien, hebben wij weldra, overeenkomstig het verlangen van Zijne Excellentie den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken, eene eerste bijeenkomst gehouden te 'sGravenhage, op 20 October 1842, ten einde omtrent de algemeene beginselen, van welke wij bij de bewerking behoorden uit te gaan, overeen te komen.

Na het houden van eenige dergelijke bijeenkomsten, hebben wij weldra met het gewigtig ons opgedragen werk een begin kunnen maken.

Het zij ons vergund de algemeene wijze, die wij bij de bewerking gevolgd hebben, eenigzins naauwkeuriger uiteen te zetten, opdat het blijke, hoe de ons opgedragen taak ten uitvoer gebragt zij. In de eerste plaats, willen wij met een woord de redenen vermelden, waarom wij gemeend hebben eene Latijnsche Pharmacopoea te moeten schrijven. Wij ontveinsden ons daarbij geenszins de moeilijkheid, die er in zou gelegen zijn, om onderwerpen uit het gebied der Scheikunde en andere door de ouden nog niet beoefende wetenschappen in het Latijn te behandelen; doch wij waren van oordeel, dat deze en andere bezwaren, die men tegen het gebruik van eene oude en doode taal zou kunnen aanvoeren, rijkelijk worden opgewogen door het gewigt der redenen, welke voor het behoud van een aangenomen gebruik pleiten. Met uitzondering toch van de Scheikundige zaken, wier benamingen ook in het Nederduitsch slecht klinken, kunnen de meeste overige onderwerpen, vooral die, welke tot het gebied der Kruidkunde behooren, zoo al niet beter, althans korter in het Latijn dan in onze moedertaal uitgedrukt worden, vermits wij, tot dusverre, in onze taal wèl gevestigde en algemeen aangenomene namen en uitdrukkingen ter aanduiding van hetgeen de stelselmatige Kruidkunde vereischt, missen, alsmede eene kunstwoordenleer zonder Grieksche, Latijnsche en basterdnamen. Bijna hetzelfde geldt omtrent zaken en voorwerpen, die tot het dierenrijk of tot dat der delfstoffen betrekking hebben. Voornamelijk echter hebben wij gemeend, bij die keus der Latijnsche taal, het doel te moeten voor oogen houden, waartoe een Artsenij-Wetboek bestemd is. Het moet namelijk, zoowel voor het gebruik der Geneesheeren als voor dat der Artsenijbereiders verstrekken, en beide soort van kunstoeffenaars zijn, althans in ons Vaderland, in het Latijn genoeg bedreven, en worden daartoe trouwens ook verplicht, om geschriften in die taal behoorlijk te kunnen verstaan. Daarenboven mag men verwachten, dat deze

kennis van het Latijn allengs meer en meer zal toenemen, dewijl de Hooge Regering eene meer beschaafde en wetenschappelijke opleiding van deze klasse van kunstoefenaars op het oog heeft. Deze bedoelingen der Regering hebben wij gemeend door het schrijven eener Latijnsche Pharmacopoea te kunnen bevorderen, en zóó doende op nieuw onze overtuiging uit te spreken aangaande de noodzakelijkheid eener vlijtige en ijverige beoefening der Latijnsche taal als voorbereiding voor eene echt klassieke wijze van beoefenen der wetenschap. Eindelijk kwam het ons voor, dat, op die wijze, de gemeenschappelijke beoefening der Artsenijbereidkunde in verschillende landen, waarvan de meeste Latijnsche Pharmacopoeën bezitten, het best bevorderd kon worden, vermits onze landgenooten daardoor van het werk van anderen, en wederkeerig buitenlanders, des verkiezende, van ons Artsenij-Wetboek voordeel trekken kunnen. Want, hoewel dit werk eigenlijk alléén voor onze landgenooten bestemd is, zoo scheen echter het gemeenschappelijk belang der studiën, of het zoogenaamde wereldburgerschap der wetenschap, te vorderen, dat een boek van zoodanigen inhoud ook buiten de grenzen van ons Vaderland gelezen en geraadpleegd kon worden.

Daar echter de ondervinding geleerd heeft dat zoodanige boeken, doorgaans kort na de uitgave, óf om geldelijk voordeel, óf ten gerieve van hen, die het oorspronkelijke niet behoorlijk verstaan, in de moedertaal worden overgebracht, hebben wij geoordeeld aan ons zelve en aan anderen verplicht te zijn, om, zooveel wij vermogten, te zorgen, dat zoodanige vertaling noch zonder noodzakelijkheid, noch op eene ongeschikte wijze werd ondernomen. De Regering zal derhalve bepalingen maken, waarbij alléén aan de Schrijvers zelve de vergunning tot eene zoodanige vertaling wordt toegestaan, bijaldien het blijken mogt, dat deze wenschelijk of noodig is.

Wat de algemeene verdeeling betreft, hebben wij gemeend dezelfde orde te kunnen behouden, die door de Schrijvers der Bataafsche en der Belgische Pharmacopoeën, gelijk ook door de meeste buitenlandsche schrijvers, gevolgd is.

De eerste Afdeeling bevat dus eene opgave van het zoogenaamde *Pharmaceutisch Materieel*, gelijk dit aan de drie rijken der Natuur ontleend wordt. De daartoe behoorende stoffen worden door den Apotheker gekocht en niet door hem zelven bereid. Desniettemin moeten hem bepaalde kenmerken worden opgegeven, waaruit de deugdelijkheid van zoodanige stoffen blijken kan.

In de tweede Afdeeling worden vervolgens de scheidkundige geneesmiddelen vermeld en de manier, waarop zij bereid moeten worden. Hier worden dus de verschillende toestellen en handgrepen beschreven, die noodig zijn om de middelen te bereiden, te zuiveren, of op elke andere wijze bruikbaar te maken.

In de derde Afdeeling zijn de zoogenaamde Galenische of zamengestelde geneesmiddelen bevat, bij wier rangschikking de bereidingswijze zelve tot grondslag gediend heeft, zoodat achtereenvolgens de middelen beschreven worden, door werktuigelijke verdeeling, door oplossing, door uitdamping enz. verkregen, terwijl in de laatste plaats, de alléén tot uitwendig gebruik dienstige middelen vermeld worden.

Daar echter de geneesmiddelen, wier beschrijving den inhoud van deze derde Afdeeling uitmaakt, zamengesteld zijn uit zoodanige zelfstandigheden, als in de eerste en tweede Afdeeling beschreven zijn, zoo is het somtijds alléén daarom noodig geweest om in die beide Afdeelingen ook zulke middelen op te nemen, die op zich zelve of

hoogst zelden of nooit gebruikt, maar alléén tot bereiding van zamengestelde middelen aangewend worden.

Wat de meer bijzondere rangschikking in de beide eerste Afdeelingen betreft, zijn wij van oordeel geweest, dat op het tegenwoordig standpunt der natuurkundige wetenschappen, geenerlei andere verdeeling kon worden goedgekeurd, dan die welke op de natuurlijke verwantschap der ligchamen steunt, zoodat er meer op haar geheel voorkomen en hare wezenlijke geaardheid, dan op enkele, uitwendige, vaak naar willekeur daartoe gebezigde, kenmerken gelet wordt. Deze te regt wetenschappelijk genoemde rangschikking hebben wij gepoogd overal, ook bij de vermelding der bijzondere stoffen, te volgen, zoowel in de eerste pharmacognostische, als in de tweede, aan de beschrijving der chemische bereidingen toegewijde Afdeeling. Alle aan de drie Rijken der Natuur ontleende, en tot het uitgestrekte gebied der geneesmiddelen behorende zelfstandigheden worden dus in eene zoodanige volgorde beschreven, als door het tegenwoordig standpunt der wetenschappen, die zich met de voortbrengselen der Natuur bezig houden, gevorderd wordt. Men gelieve hierbij echter in het oog te houden, dat zulke stoffen, die aan elk bekend zijn, gelijk eiwit, honig, was, suiker enz., opzettelijk onvermeld zijn gebleven, vermits eene beschrijving daarvan overbodig zou zijn.

Ook bij de beschrijving der middelen, welke door chemische kunstbewerkingen verkregen worden, hebben wij eene zoodanige orde gevolgd, als door de hedendaagsche wetenschap gevorderd wordt, zoodat de enkelvoudige ligchamen de zamengestelde vóóraf gaan, en stoffen, die gelijksoortig of gelijkvormig van aard zijn, ook tot dezelfde natuurlijke orde gebragt worden. Bij deze onze wijze van zien en handelen, stelden wij ons vooral een drieledig doel voor, om namelijk te voldoen aan den inhoud van het

Koninklijk Besluit, aan de vorderingen der Artsenijbereidkunde, en aan de belangen der Kunstoefenaars, voor wie de Pharmacopoea vervaardigd werd.

Mogten er echter sommigen zijn, die door minder volledige bekendheid met de nieuwere Chemie en met het natuurlijk stelsel der planten, in den beginne, eenige moeilijkheid en belemmering, bij het gebruik dezer verzameling van artsenijsbereidkundige voorschriften, ondervinden, dan stellen wij ons voor, dat daaraan eenigermate zal worden te gemoet gekomen door de alphabetische registers, waarin alle meest gebruikelijke namen der geneesmiddelen bevat zijn.

Ten opzichte der nomenclatuur zijn wij op de volgende wijze te werk gegaan. Aan het hoofd van elk artikel wordt de benaming geplaatst, zoo als de aard der wetenschap, na eene betere kennis van de natuur der stoffen en van de zoogenaamde natuurlijke verwantschap der lichamen, thans vordert; vervolgens worden in de tweede plaats vermeld de oudere scheikundige en artsenijsbereidkundige benamingen of synonymes, die in de beste Pharmacopeën gebezigd of tot opheldering van de eerste benaming dienstig zijn; terwijl eindelijk, in de derde plaats, de artsenijsbereidkundige benaming vermeld wordt, die in de winkels pleegt gebruikt te worden. Zoodanige namen en synonymes toch moeten gekend worden door hen, die geneesmiddelen, welke in de geschriften van vroegere geneeskundigen, in de werken van buitenlanders, of in eenig buitenlandsch Apothekersboek voorkomen, in ons Vaderland wenschen te gebruiken.

Bij de beschrijving van planten en andere voorwerpen hebben wij gemeend eene behoorlijke beknoptheid te moeten in acht nemen. Het doel toch eener Pharmacopoea is geenszins, om eene volledige verklaring van de natuurlijke

historie der geneesmiddelen te geven, maar om de meest eigenaardige kenmerken te vermelden, waardoor planten of deelen van planten, van andere aanverwante of gelijkvormige kunnen onderscheiden worden. Daarenboven hebben wij somtijds nog de teekenen van deugdelijkheid opgegeven, om over de echtheid, onvervalschtheid en den onbedorven toestand der plantaardige stoffen te kunnen oordeelen. Mogt men er zich soms over verwonderen, dat wij, bij de beschrijving der geneeskrachtige planten, veel minder verwisselingen en vervalschingen, door bedrog of onkunde gepleegd, hebben opgegeven, dan in andere werken pleegt te geschieden, dan houde men in het oog, dat zoodanige vervalschingen in onzen tijd veel zeldzamer zijn, dan door hen gemeend wordt, wier oordeel meer op het gezag van schrijvers, dan op eigen naauwkeurig onderzoek steunt.

Op de zelfde wijze zijn wij te werk gegaan ten opzichte der scheikundige bereidingen. Eerst wordt de bereidingswijze bepaald en vervolgens eene diagnostische beschrijving gegeven, tot wier beter verstand en meerdere volledigheid somtijds ook die, of uitwendig zichtbare, of door inwerking van scheikundige herkenningmiddelen te voorschijn komende, kenmerken vermeld worden, waaruit de echtheid, de zuiverheid en deugdelijkheid der middelen blijken kunnen. Om daarbij eenen zekeren en onbedriegelijken maatstaf te hebben, is tevens de atomistische verhouding der elementaire bestanddeelen in empirische, thans door het algemeen gebruik gewettigde, formules door ons opgegeven.

Wij hebben getracht om de beste en eenvoudigste bereidingswijze, overeenkomstig de vorderingen der hedendaagsche Schei- en Artsenijbereidkunde, voor elk middel op te geven, en gemeend ons daarbij tot één enkel voorschrift te moeten bepalen, ten einde aan de gelijkvormigheid en gelijke deugdelijkheid der middelen, die op verschil-

lende tijden en door verschillende kunsttoefenaars bereid worden, naar vermogen bevorderlijk te zijn. Door meer dan ééne bereidingswijze op te geven, zou men, vooral bij zeer werkzame geneesmiddelen, gevaar loopen om tot groote, ten koste der lijders plaats hebbende, dwalingen aanleiding te geven.

Daar echter sommige geneesmiddelen reeds zeer spoedig aan bederf onderhevig zijn, doordien hare bestanddeelen, of van zelve, of door den invloed van de lucht en het licht, aan wier invloed zij niet geheel kunnen onttrokken worden, nieuwe verbindingen aangaan en aan velerlei veranderingen onderworpen zijn, zoo is het ons raadzaam voorgekomen, om van deze bijzonderheid, bij elk zoodanig geneesmiddel, te doen blijken. Daardoor zullen de Artsenijbereiders weten, welke middelen steeds in voorraad kunnen en moeten aanwezig zijn, en hoedanige daarentegen, of meermalen op nieuw bereid, of bepaaldelijk dan, wanneer het noodig is, vervaardigd moeten worden. Van teekenen, die betrekking hebben tot den aard der geneesmiddelen, hebben wij ons onthouden. Zoo worden b. v. noch de veel vermogende geneesmiddelen (heroïca), noch de vergiften door een bepaald teeken aangeduid, noch ook de gift voorgeschreven, boven welke de eerstgenoemde krachtig werkende middelen niet mogen worden toegediend. Eindelijk kwam het ons als geheel strijdig met den aard eener Pharmacopoea voor, om aangaande de geneeskrachtige werking der geneesmiddelen iets te bepalen, en wij erkennen niet te begrijpen, met welk doel dit in dergelijke werken door anderen gedaan zij.

Het is nauwelijks noodig om gewag te maken van de groote moeilijkheid, die wij ondervonden hebben bij het doen eener bepaalde keuze omtrent de middelen, die, naar ons oordeel, verdienen opgenomen of uitgesloten te

worden. Aangaande de waarde toch van verscheidene geneesmiddelen heerscht er een groot verschil van meening onder de kunstofenaars. Onze eigene overtuiging was deze, dat de Artsenijwinkels meer overvloed dan gebrek van middelen hebben, en dat er dus meer middelen buiten gebruik gesteld, dan toegevoegd moesten worden. Om echter in eene zoo gewigtige en belangrijke zaak, met behoorlijk overleg en met raadpleging van de belangen zoowel der wetenschap als der behoeften van ons Vaderland te kunnen handelen, is het ons raadzaam voorgekomen, om door tusschenkomst van Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken, de verschillende in ons Vaderland gevestigde Provinciale Kommissiën van Geneeskundig Onderzoek en Toevoorzigt uit te noodigen tot het indienen van lijsten, waarop alle in de verschillende Provinciën voornamelijk in gebruik zijnde, hetzij reeds in de Pharmacopoea Belgica opgenomen of daarin nog niet vermelde geneesmiddelen, mogten worden opgegeven. Aan dit ons verzoek is tijdig voldaan geworden, en zoo hebben wij na raadpleging dier verschillende lijsten, eindelijk een bepaald besluit kunnen nemen omtrent de middelen, die, naar ons inzien, verdienen opgenomen te worden. Evenwel voorzien wij, dat het onmogelijk is om daarin het verlangen van ieder te kunnen bevredigen, zoodat door den eenen sommige geneesmiddelen gemist zullen worden, terwijl een ander van oordeel zal zijn, dat eenige van de door ons opgenomene hadden moeten wegvallen. Dit verschil van meening zal wel steeds blijven bestaan, zoolang er zoo vele geneesmiddelen zijn, over wier geneeskrachtige werking naauwelijks iets bekend is, en zoo lang bij sommige kunstofenaars de ingenomenheid met geneesmiddelen, welke zij bij voorkeur gewoon zijn voor te schrijven, blijft bestaan. Om zooveel mogelijk, billijke beoordeelaars te zijn, hebben wij bij elk middel, waaromtrent eenige twijfel bestond, zoowel de theorie als de ervaring geraadpleegd, echter in dier

voege, dat wij aan de laatste steeds het grootste gezag hebben toegekend. Daarom zijn enkele, door langdurig gebruik gewettigde voorschriften, hoewel dan ook minder naar Schei- en Artsenijbereidkundige regels vervaardigd, echter in dit Artsenij-Wetboek opgenomen. Sommige andere geneesmiddelen verdienden, naar ons inzien, vermeld te worden, niet zoo zeer, dewijl men omtrent derzelver nut reeds tot bepaalde uitkomsten heeft kunnen geraken, maar dewijl het gebruik daarvan bij ons en in onzen tijd in zwang is gekomen: dit geldt b. v. omtrent de bleek-gele of grootbloemige hennepnetel, nootenbladen, enz. Andere daarentegen moesten naar onze meening worden uitgesloten, dewijl ze geoordeeld werden, of overbodig te zijn, of geenerlei bijzondere kracht te bezitten, of aan spoedig bederf onderhevig te zijn. Dit laatste geldt b. v., om niet van lindebloesem-water en andere zaken van minder belang te spreken, omtrent het Iodium-ijzer, hetwelk, gelijk bekend is, aan zeer spoedige verandering onderhevig is. Om echter de geneeskunstoefenaars niet geheel en al verstoken te doen zijn van een zoo werkzaam geneesmiddel, hebben wij een voorschrift van de Iodium-ijzer-siroop gegeven. Uit deze enkele door ons vermelde voorbeelden, wier getal wij niet vermeederen willen, om niet den schijn op ons te laden, als of wij omtrent elk geneesmiddel rekenschap wilden afleggen, moge den Lezer blijken, dat wij niet naar willekeur, maar met behoorlijk overleg in de keuze der middelen zijn te werk gegaan. Het zelve merken wij aan omtrent de zamengestelde of Galenische middelen. Zoo zijn b. v. behalve zoodanige zamengestelde middelen, die geoordeeld worden in elken Artsenij-winkel te moeten aanwezig zijn, ook het Doversche poeder en andere zeer gebruikelijke, uit verschillende stoffen zamengestelde geneesmiddelen opgenomen, terwijl daarentegen het Zittmannsche decoct en andere zoodanige afkooksels, aftreksels, pillen, borst-stroopjes, enz. werden uitgesloten.

De thans in gebruik zijnde pharmaceutische gewigten hadden geene verandering of wijziging noodig. Soms is het ons echter doelmatig voorgekomen, om in de bepaling der maten met meerdere naauwkeurigheid dan vroeger geschied is, te werk te gaan. Daarenboven hebben wij Synoptische tabellen zamengesteld om de bepaalde verhouding aan te wijzen tusschen het, sedert het Koninklijk besluit van 30 November 1817, in gebruik zijnde pharmaceutisch gewigt en het nieuwe metrique stelsel, en tusschen onze pharmaceutische gewigten en die, welke in andere Artsenij - Wetboeken vermeld worden. In eene gelijksoortige Synoptische tabel is de verhouding tusschen het soortelijk gewigt en den areometer, zoowel dien van BEAUMÉ als den pharmaceutischen, aangeduid.

Eindelijk hebben wij, gelijk reeds met een woord is gezegd, in een alphabetisch register, met aanduiding van het getal der bladzijde, de namen en de synonymen, welke in dit Artsenij-wetboek zijn vermeld, opgenomen, opdat alzoo dit geschrift door een ieder voor de beschrijving en bereidingswijze der geneesmiddelen gemakkelijker zou kunnen worden geraadpleegd.

Leiden, den 13^{den} December 1845.

A. H. VAN DER BOON MESCH.

G. J. MULDER.

CL. MULDER.

W. H. DE VRIESE.

A. J. D'AILLY.

C. PRUYS VAN DER HOEVEN.

G. C. B. SURINGAR.